

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
Τμήμα Σχολικής Υποστήριξης και Επιμόρφωσης
Δημ. Σούτσου 6, Αθήνα 115 21
Τηλ.: +30 210 64 21 281
Φαξ: +30 210 64 20 116

E-mail: ipode@otenet.gr

Website: www.ipode.gr

Πληροφορίες: Χρυσή Μπομπαρίδου, Ευαγγελία Μητρογιάννη, Ευαγγελία Τσιταρίδου

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

για τους μαθητές της Ελληνικής Ομογένειας

«Γράφουμε ένα ποίημα για τη χώρα μας... Γράφουμε ένα ποίημα για την Ελλάδα»

Αναλυτικές Οδηγίες για τον Εκπαιδευτικό

Όπως αναφέρεται και στην ανακοίνωση, ο κύριος σκοπός του Προγράμματος είναι – μέσα από την ομαδική δημιουργική γραπτή έκφραση – τα ίδια τα παιδιά να έρθουν πιο κοντά στην ελληνική γλώσσα και γενικότερα στην Ελλάδα με έναν ευχάριστο και παράλληλα παιδαγωγικό τρόπο. Στο παρόν έντυπο παρουσιάζονται οι επιμέρους στόχοι του Προγράμματος και ταυτόχρονα προτείνονται μέθοδοι προσέγγισης του θέματος, που μπορούν, εφόσον ακολουθηθούν, να λειτουργήσουν επιβοηθητικά στον εκπαιδευτικό κατά τη διαδικασία της ομαδικής δημιουργικής γραπτής έκφρασης.

A. Θέμα

«Γράφουμε ένα ποίημα για τη χώρα μας... Γράφουμε ένα ποίημα για την Ελλάδα»

B. Στόχοι

1. Στόχοι σε ατομικό επίπεδο

- γνωριμία του παιδιού με τον εαυτό του
- εξωτερίκευση των σκέψεων και των συναισθημάτων του
- προαγωγή της έκφρασης του εσωτερικού του κόσμου
- ενθάρρυνση της δημιουργικής γραπτής έκφρασης
- ανάπτυξη των διανοητικών ικανοτήτων του και καλλιέργεια του ψυχικού του κόσμου
- συνεργασία και αρμονική ένταξή του στην ομάδα
- τόνωση της αυτοπεποίθησής του
- διαμόρφωση αισθητικής - καλλιτεχνικής αντίληψης και κριτηρίου
- παραγωγή καλλιτεχνικού προϊόντος
- ανάπτυξη λεξιλογίου
- δημιουργική ανάπτυξη των εκφραστικών δεξιοτήτων του μέσα από το λόγο και τη γλώσσα
- εξοικείωση με τα ποιητικά μέσα (κοσμητικά επίθετα, σύνθετες λέξεις, ωραίες εικόνες, παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις, μεταφορές, αντιθέσεις, υπερβολές κ.ά.)
- άμεση ενεργοποίηση, συμμετοχή και παρέμβαση του μαθητή στη διδακτική διαδικασία

2. Στόχοι σε συλλογικό επίπεδο

- γνωριμία και ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω της ελληνικής ποίησης
- στήριξη και προώθηση της ελληνικής γλώσσας
- τόνωση της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων της διασποράς

- ενίσχυση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα στο εξωτερικό
- συλλογική καλλιτεχνική δημιουργία (ομαδική δημιουργική γραπτή έκφραση)

Γ. Μεθοδολογία– Προτεινόμενες ενέργειες για τον εκπαιδευτικό

1. Χρόνος και τόπος υλοποίησης. Η όλη διαδικασία επιθυμητό είναι να γίνει στη σχολική τάξη κατά τη διάρκεια του σχολικού ωραρίου, σε ώρες επιλογής του εκπαιδευτικού, χωρίς να παρακωλύεται το παιδαγωγικό του έργο. Ο εκπαιδευτικός καλό θα είναι να μην συσχετίσει την παραγωγή ομαδικών ποιημάτων με «κατ' οίκον» εργασίες, αφενός για την προαγωγή ομαδοσυνεργατικών διαδικασιών στην τάξη, και αφετέρου για να αποτελέσει για τους μαθητές μια καλοδεχούμενη ανάπαυλα από τα υπόλοιπα μαθήματα.

2. Οργάνωση τάξης. Ο εκπαιδευτικός χωρίζει το μαθητικό σύνολο σε μικρές ομάδες εργασίας. Επειδή στόχος είναι η κάθε ομάδα εργασίας να παραγάγει το δικό της ποίημα, ο εκπαιδευτικός, έχοντας υπ' όψιν του τις ικανότητες των μαθητών του και τις μεταξύ τους σχέσεις, φροντίζει να γίνει τέτοιος καταμερισμός των ομάδων ώστε όλοι οι μαθητές να συμμετάσχουν στη διαδικασία αυτή και βέβαια να νιώσουν άνετα μεταξύ τους.

3. Στάδια υλοποίησης– Βήματα ενεργειών εκπαιδευτικού

Αφόρμηση: Εισαγωγή στο θέμα. Για να ξεκινήσει ο εκπαιδευτικός τη διαδικασία δημιουργικής ποιητικής έκφρασης, αρχικά γνωστοποιεί στους μαθητές του το θέμα του Εκπαιδευτικού Προγράμματος, τα χαρακτηριστικά του και τους σκοπούς του. Στη συνέχεια προσπαθεί να ανασύρει στους μαθητές του εικόνες, συναισθήματα, εμπειρίες τους που σχετίζονται με την Ελλάδα. Σε αυτή τη φάση ο εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει τους μαθητές του: «Όταν ακούτε τη λέξη Ελλάδα τι σας έρχεται στο νου;» και με αφορμή αυτή την ερώτηση να ακολουθήσει ένας γόνιμος διάλογος. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρεμβαίνει διακριτικά δίνοντας επιπλέον πληροφορίες από την ιστορία και τη λαογραφία, τη σύγχρονη καθημερινότητα, το φυσικό περιβάλλον, την κοινωνία, τα βιώματα των παιδιών κτλ. ή και οτιδήποτε άλλο σχετίζεται με την Ελλάδα.¹

1^ο στάδιο: Καταγραφή λέξεων – φράσεων. Σε αυτό το στάδιο ο εκπαιδευτικός προτείνει στις ομάδες εργασίας να καταγράψουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους που προέκυψαν από την προηγούμενη φάση σε ένα πρόχειρο χαρτί με λέξεις ή και σύντομες φράσεις, και τους προδιαθέτει για τη χρήση αυτών σε επόμενο στάδιο, ότι δηλαδή θα βοηθήσουν στη συγγραφή του ποιήματος της ομάδας τους.

2^ο στάδιο: Ανακοίνωση ιδεών. Εδώ, οι ομάδες ανακοινώνουν σε όλη την τάξη ό,τι κατέγραψαν. Συγκεκριμένα, προτείνεται όλες οι λέξεις – φράσεις των ομάδων να αποτυπωθούν στον πίνακα, ή με όποιο άλλο οπτικοακουστικό μέσο υπάρχει στη διάθεση του εκπαιδευτικού (μπορεί π.χ., αν υπάρχει διαφανοσκόπιο να γράψουν τα παιδιά στις ειδικές διαφάνειες τις ιδέες τους). Σε αυτή τη φάση πέρα από τη συγκέντρωση όλων των ιδεών των παιδιών, στόχος είναι να προκύψει ανταλλαγή ιδεών, προέκταση ιδεών και γενικά ανάπτυξη του προφορικού λόγου και διαλόγου.

3^ο στάδιο: Παρουσίαση από τον εκπαιδευτικό μορφών ομαδικής δημιουργίας ποιήματος. Στο στάδιο αυτό ο εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές του διάφορες μορφές συγγραφής ομαδικού ποιήματος (αναλυτικότερα ενδεικτικές μορφές ομαδικής γραπτής δημιουργικής έκφρασης παρουσιάζονται παρακάτω, στο Δ' μέρος του παρόντος εγγράφου) και τους αφήνει να επιλέξουν τη μορφή του ομαδικού ποιήματος που πιστεύουν ότι τους ταιριάζει.

¹ Μπορεί επίσης ο εκπαιδευτικός να παρουσιάσει ενδεικτικά κάποια ποιήματα καταξιωμένων ποιητών, αν είναι δυνατόν σχετικών με το θέμα, που καλό θα είναι να μην λειτουργήσουν ως πρότυπο για να γράψουν τα παιδιά το δικό τους ποίημα αλλά περισσότερο ως ένας τρόπος να έρθουν πιο κοντά στην ελληνική γλώσσα και την ελληνική ποίηση ταυτόχρονα.

4^ο στάδιο: Ομαδική δημιουργία ποιήματος. Σε αυτό το στάδιο θα πραγματοποιηθεί η σύνθεση όλων των καταγεγραμμένων ιδεών των μαθητών με σκοπό τη δημιουργία ενός ποιήματος από κάθε ομάδα. Βέβαια, αν προκύψει η διάθεση και η δυνατότητα να δημιουργηθεί ένα ποίημα από όλη την τάξη (όλες οι ομάδες μαζί) είναι καλοδεχούμενο. Επιπλέον, οι ομάδες εργασίας μπορούν να καταγράψουν το ποίημά τους ακούγοντας ταυτόχρονα ελληνική μουσική (πχ., έργα Χατζηδάκι, Θεοδωράκη, Σκαλκώτα, Κωνσταντινίδη, Χρήστου, καθώς επίσης και μουσικές από την ελληνική παράδοση).

5^ο στάδιο: Παρουσίαση Ποιημάτων. Σε αυτό το στάδιο όλες οι ομάδες παρουσιάζουν τα ποιήματα που δημιούργησαν στην τάξη. Μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να τα παρουσιάσουν και στους συμμαθητές τους των άλλων τάξεων, ή να δημιουργήσουν ένα φυλλάδιο με τα ποιήματά τους και να το χαρίσουν στους γονείς και τους φίλους τους.

Δ. Μορφές ομαδικής δημιουργίας ποιήματος

Στο σημείο αυτό παρατίθενται μερικές ενδεικτικές προτάσεις ομαδικής δημιουργίας ποιήματος ως βοηθητικό εργαλείο για το παραπάνω 3^ο στάδιο². Ο εκπαιδευτικός θα κρίνει, ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης όπου διδάσκει και λαμβάνοντας υπ' όψιν και το δυναμικό χαρακτήρα της τάξης του, ποιες από τις παρακάτω προτάσεις θα μπορούσε να επιλέξει για να τις παρουσιάσει στους μαθητές του και να τους δώσει ένα κίνητρο έναρξης της σύνθεσης των ιδεών τους με στόχο την παραγωγή ενός ποιήματος³.

1. Το κάθε παιδί της ομάδας μπορεί να γράψει **ένα δικό του στίχο**, ή **μια πρόταση**, εμπνεόμενο από τις λέξεις, φράσεις που έχει καταγράψει η ομάδα του. Στη συνέχεια η ομάδα απλώς συνδέει τους στίχους αυτούς μεταξύ τους.
2. Δίνεται από τον εκπαιδευτικό, ή αποφασίζει η ομάδα μια **εναρκτήριο λέξη για κάθε στίχο** και οι μαθητές στη συνέχεια ολοκληρώνουν το στίχο. Για παράδειγμα, «Μακάρι...», «Θυμάμαι...», «Η Ελλάδα...» κτλ.
Παράδειγμα: ***Μακάρι** να ήμουν η Βερόνικα στη νότια Αμερική.
Μακάρι να μπορούσα να δω το γαλάζιο ουρανό.*
3. Μπορεί να γραφεί ένα ποίημα με τη μορφή **παρομοιώσεων ή μεταφορών**.
Παράδειγμα: *Το πόδι του γάτου που αγγίζει τη χλόη ακούγεται
σαν σύννεφο που επιπλέει.
Ο ψίθυρος ενός προσώπου είναι **σαν** ένα μαλακό μαξιλάρι.*
4. Το ποίημα μπορεί να έχει τη μορφή αναφοράς σε ένα **όνειρο**.
Παράδειγμα: ***Ονειρεύτηκα** πως πήγα σχολείο με τις πιτζάμες μου τις μπλε και άσπρες.
Πήρα τρία ροζ μαξιλάρια κι αποκοιμήθηκα την ώρα της γεωγραφίας.*
5. Το ποίημα μπορεί να κάνει αναφορά στο **άλλοτε** και στο **τόρα**.
Παράδειγμα: *Ήμωνα **κάποτε** ψάρι, αλλά **τόρα** είμαι κορίτσι.
Κάποτε χόρευα, αλλά **τόρα** είμαι ένα άγαλμα.*

² Βουγιούκας, Α. (1999) Η ποίηση στη διάθεση της γραφής και το αντίστροφο. Στο Τ. Σαραφίδου, (Επιμ.) *Η καλλιέργεια της γραπτής γλωσσικής έκφρασης στο σχολείο: Αρχές, Προβλήματα, Προοπτικές και Διδακτικές Προσεγγίσεις. 3η Επιστημονική Ημερίδα Ελληνικής Γλώσσας*. Αλεξανδρούπολη, 30 Μαρτίου 1999. Π.Τ.Δ.Ε. – Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, όπως ανακτήθηκε από το διαδίκτυο <http://alex.eled.duth.gr/eled/conf/sarafidou/4.HTM> στις 14/12/2008.

³ Όλα τα παραδείγματα είναι αποσπάσματα ποιητικών έργων μαθητών όπως παρουσιάζονται μεταφρασμένα στο Α. Βουγιούκας Α. (1999), ό.π.

6. Το ποίημα μπορεί να λειτουργήσει μέσα από την υπόθεση «**Αν ...**».
Παράδειγμα: *Αν ήμουν χιόνι θα έπεφτα στο έδαφος
 ώστε τα παιδιά να με μάζευαν και να με πέταγαν στον αέρα.*
7. Το ποίημα μπορεί να έχει ως αφετηρία **χρώματα**. Με άλλα λόγια, ο εκπαιδευτικός ζητά να συνδυάσουν λέξεις – φράσεις που έχουν ήδη καταγραφεί, με χρώματα.
Παράδειγμα: *Είδα ένα όνειρο με τα πάντα **καφετιά**.
 Τα δέντρα ήταν **καφετιά** σκούρα **καφετιά**.*
8. Το ποίημα μπορεί να αφορά στην αφήγηση εικόνων ενός **ζώου**, ή ενός **πράγματος**.
Παράδειγμα: *Αν ήμουνα **παράθυρο**, ο ήλιος θα γυάλιζε πάνω μου
 και οι άνθρωποι θα με άνοιγαν και θα μ' έκλειναν.*

Αντί Επιλόγου

Να τονίσουμε ότι στο εν λόγω Πρόγραμμα ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να θεωρήσει την όλη αυτή διαδικασία ως κάποια μορφή διδασκαλίας, ή ως διαγωνισμό έκθεσης ιδεών, ή ποίησης, αλλά ως μια διαδικασία κατά την οποία θα βοηθήσει τα παιδιά να ανακαλύψουν κάτι που το έχουν ήδη, συντονίζοντας ο ίδιος τη διαδικασία αυτή με τα δικά τους ισχυρά αισθήματα, τον αυθορμητισμό τους, την ευαισθησία τους και την ανέμελη ευρηματικότητά τους.

Επίσης, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν υπόψη τους, ότι ειδικά στην περίπτωση μας που τα παιδιά έχουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, και εκ των πραγμάτων περισσότερες δυσκολίες στη γλωσσική έκφραση τόσο σε προφορικό όσο και γραπτό επίπεδο, ποιητικά «εμπόδια», όπως η ρίμα και το μέτρο⁴, καθώς και η ορθογραφία και η στίξη δεν θα πρέπει να σταθούν τροχοπέδη στους μικρούς δημιουργούς. Η διόρθωση λαθών, που ίσως προκύψουν, μπορεί να γίνει μετά την ολοκλήρωση των ποιημάτων, σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Αντίθετα, ο εκπαιδευτικός καλό θα είναι να επαινεί αμέσως κάθε τι που είναι φανταστικό ή διασκεδαστικό και γενικά οτιδήποτε αυθόρμητο και πρωτότυπο σε αυτά που γράφουν, σκέφτονται, ή προτείνουν οι μαθητές. Άλλωστε, από τη στιγμή που τα παιδιά νιώσουν στο δάσκαλο μια διάθεση να παίξει, να ενθαρρύνει και να δει τα πράγματα και από τη αισθητική – δημιουργική τους πλευρά (χωρίς μια τάση να τα διορθώνει), γίνονται λιγότερο συνεσταλμένα και πιο πρόθυμα να ρισκοκινδυνεύσουν και να δημιουργήσουν. Με άλλα λόγια, στόχος είναι τα παιδιά να γράφουν ελεύθερα και να χαίρονται για αυτό.

Είμαστε στη διάθεση σας για οποιαδήποτε επιπλέον πληροφόρηση, ή και διευκρίνηση χρειαστείτε.
 Περιμένουμε με χαρά τις ποιητικές δημιουργίες όλων.

**Οι Υπεύθυνες του Εκπαιδευτικού
 Περιεχομένου του Προγράμματος**
 Χρυσή Μπομπαρίδου
 Ευαγγελία Μητρογιάννη
 Ευαγγελία Τσιτιρίδου

⁴ Σχετικά με μορφές στιχουργικής: <http://paroutsas.jmc.gr/verses.htm>